

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2021-03-23
Stockholm

Mål nr
M 9621-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-08-28 i mål nr M 2012-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

E.E.

Ombud: Advokat M.H.

Motparter

1. Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommun

2. Länsstyrelsen i Uppsala län

SAKEN

Strandskyddsdispens på fastigheten XX i Knivsta kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på följande sätt:

1. Mark- och miljööverdomstolen fastställer Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommuns beslut att ge strandskyddsdispens för uppförande av träaltan i förlängningen av stentrappan.
 2. Mark- och miljööverdomstolen beslutar att tomtplatsavgränsningen utgörs av det område som framgår av bilaga B och mot vattnet begränsas av strandlinjen.
-

Dok.Id 1602460

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

E.E. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen fullt ut ska bifalla hans i mark- och miljödomstolen förda talan genom att

- a) bestämma att hela fastigheten XX får tas i anspråk som tomtplats, eller i vart fall ett område motsvarande det som först övervägdes av nämnden enligt karta i kommunikering den 8 januari 2018, samt
- b) ge strandskyddsdispens för anläggande av trailerramp, för att ersätta stenlagd altan med altan i trä och för uppförande av belysning på strandstuga.

I andra hand har E.E. yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommun har medgett E.E.s ändringsyrkanden.

Länsstyrelsen i Uppsala län har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle bifalla E.E.s talan i fråga om tomtplatsavgränsning eller strandskyddsdispens för träaltan har länsstyrelsen yrkat att avgörandet i dessa delar ska förenas med villkor om fri passage längs strandlinjen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

E.E. har vidhållit vad han anfört tidigare, dvs. att fastigheten XX i sin helhet, sedan 1940-talet, är ianspråktagen som privatbostadsfastighet och tillagt bl.a. att det av bifogade vittnesintyg framgår att det sedan i slutet av 1960-talet har funnits en stenlagd uteplats på den plats där han nu anlagt en träaltan och att platsen därför är ianspråktagen.

Länsstyrelsen har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg: Det framgår inte av utredningen att det har funnits en altan på platsen

eller i vart fall inte en altan av den omfattning som den sökta träaltanen, varför det inte finns skäl att bevilja strandskyddsdispens för åtgärden i efterhand. Belysning på strandstugan skulle även få en ljusstörande effekt för djurlivet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

I enlighet med underinstansernas i de delarna inte överklagade avgörande har E.E. fått dispens från strandskyddet för att på fastigheten XX riva ett befintligt hus och uppföra ett nytt bostadshus, uppföra ett garage, renovera en befintlig trappa, uppföra en ny brygga samt utjämna och grusa en befintlig gångstig. Han har också fått dispens för en befintlig brygga. Frågan i målet är dels hur stor del av fastigheten som får tas i anspråk som tomtplats dels om E.E. kan få dispens även för att anlägga en trailerramp, förse en befintlig strandstuga med belysning och uppföra en träaltan.

När det gäller frågan om tomtplatsavgränsning konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att ett beslut om strandskyddsdispens även ska omfatta en s.k. tomtplatsavgränsning, se 7 kap. 18 f § andra stycket miljöbalken. Bakgrunden till bestämmelsen är att allmänhetens tillgång till stränderna inte ska försvåras av andra anläggningar än bebyggelse och därigenom bibringas karaktären av tomt och uteslutas från allemansrätten. Därför ska i ett beslut om strandskyddsdispens även bestämmas i vilken utsträckning mark må tas i anspråk som tomt för byggnaden (prop. 1964:148 s. 58f).

I detta fall har nämnden beslutat att tomtplatsen omfattar hela fastigheten om ca 7 000 kvadratmeter, eftersom tomten är ianspråktagen sedan 1970-talet eller tidigare och tydligt avgränsad längs alla fastighetsgränser. Nämnden noterade att det saknas naturliga tillfartsvägar i form av stigar, kanotleder eller andra för allmänheten viktiga rekreativsvägar för det allmänna friluftslivet, varför tomtplatsavgränsningen inte medför några hinder för allemansrätten. Länsstyrelsen har däremot efter platsbesök bedömt att hela fastigheten inte kan anses vara ianspråktagen på ett sätt som gör att området saknar betydelse för strandskyddets syften. Tomtplatsen har därför inskränkts

till hälften med hänvisning till att den var alltför stor och riskerade att påverka strandskyddets syften negativt. Mark- och miljödomstolen har fastställt länsstyrelsens beslut. Eric Ericsson har vidhållit sitt yrkande att hela fastigheten ska utgöra tomtplats.

Mot bakgrund av utredningen i målet, inklusive de bilder och filmer som E.E. har gett in, instämmer Mark- och miljööverdomstolen i såväl länsstyrelsens som mark- och miljödomstolens bedömning att hela fastigheten inte kan anses vara privatiserad på ett sätt som gör att den i sin helhet är ianspråktagen som tomt. Bedömningen får göras utifrån de specifika förhållandena på platsen; domstolen återkommer till denna fråga nedan.

Strandskyddsdispens

Inom ett strandskyddsområde får inte byggnader eller byggnaders användning ändras eller andra anläggningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt, se 7 kap. 15 § 2 miljöbalken. Detta kan medföra att om exempelvis en sjöbod utrustas med utebelysning kan denna förändring innebära dispensplikt även om boden inuti inte är beboelig.

E.E. har anfört att området omkring strandstugan redan är ianspråktaget genom stugan. Mark- och miljööverdomstolen delar inte den uppfattningen utan anser att utebelysning skulle verka privatiserande på stugan och dess omgivning. Dessutom skulle belysningen störa djurlivet och vara missgynnande för fladdermöss och fågelliv. Dispens kan därför inte ges för belysningen.

E.E. har vidare sökt dispens för att uppföra en träaltan på samma plats där det enligt hans egna uppgifter tidigare har funnits en stenlagd uteplats i förlängningen av en trappa uppifrån bostadshuset. Till stöd för sin talan har E.E. lämnat in skriftliga vittnesutsagor vari anges att det funnits en altan på platsen sedan 1960-talet. Skäl saknas att ifrågasätta dessa uppgifter. Platsen får därför anses vara privatiserad på ett sådant sätt att den allemansrättsliga tillgängligheten redan utsläckts och platsen saknar betydelse för strandskyddets syften. Det finns därmed förutsättningar att ge

dispens för uppförande av träaltanen, varför E.E.s talan ska bifallas i denna del.

Vad slutligen avser dispens för uppförande av en trailerramp instämmer Mark- och miljööverdomstolen i länsstyrelsens och mark- och miljödomstolens bedömning att den plats där rampen skulle uppföras inte är ianspråktagen och att ett uppförande skulle strida mot strandskyddets syften. Dispens kan därför inte ges för denna åtgärd.

Tomtplatsavgränsning

Eftersom området kring uteplatsen med altan redan är ianspråktaget som tomtplats framstår det som naturligt att området avgränsas mot vattenlinjen och övriga fastigheten på sätt som framgår av karta i domsbilaga B. Mot bakgrund av vad som tidigare uttalats om den allemansrättsliga tillgängligheten till platsen för altanen och dess närhet till strandlinjen och den tidigare dispensgivna bryggan finns inte förutsättningar för ett sådant villkor som länsstyrelsen har påkallat. I övrigt instämmer Mark- och miljööverdomstolen i underinstansernas bedömning om tomtplatsavgränsningen.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löf, Ingrid Åhman (skiljaktig) och Christina Ericson, referent, samt fd. hovrättsrådet Birgitta Bylund Uddenfeldt (skiljaktig)

Skiljaktig mening, se nästa sida

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson

Hovrättsrådet Ingrid Åhman och fd. hovrättsrådet Birgitta Bylund Uddenfeldt är skiljaktiga och anser att mark- och miljödomstolens domslut ska fastställas med följande skäl:

I enlighet med underinstansernas i de delarna inte överklagade avgöranden har Eric Ericsson fått dispens från strandskyddet för att på fastigheten XX riva ett befintligt hus och uppföra ett nytt bostadshus, uppföra ett garage, renovera en befintlig trappa, uppföra en ny brygga samt utjämna och grusa en befintlig gångstig. Han har också fått dispens för en befintlig brygga. Frågan i målet är om han kan få dispens även för att anlägga en trailerramp, förse en befintlig strandstuga med belysning och uppföra en träaltan.

Eric Ericsson har gjort gällande att hela fastigheten XX är ianspråktagen som bostadstomt och att området därmed saknar betydelse för strandskyddets syften i enlighet med 7 kap. 18 c § 1 miljöbalken. Mot bakgrund av utredningen i målet, bl.a. fotografier och filmer, instämmer dock Mark- och miljööverdomstolen i mark- och miljödomstolens bedömning att inte hela den cirka 7 000 kvadratmeter stora fastigheten kan anses ha tagits i anspråk på ett sådant sätt att området saknar betydelse för strandskyddets syften. Mark- och miljööverdomstolen anser också, i likhet med mark- och miljödomstolen, att den av länsstyrelsen beslutade tomtplatsavgränsningen omfattande cirka 3 500 kvadratmeter i detta fall framstår som rimlig.

Området där E.E. avser att anlägga en trailerramp är som mark- och miljödomstolen har funnit inte ianspråktaget på ett sådant sätt att det saknar betydelse för strandskyddets syften. Det har inte heller i övrigt framkommit att det finns något särskilt skäl för dispens för åtgärden.

Inte heller området omkring strandstugan som ska förse med belysning kan anses ianspråktaget på ett sådant sätt som avses i 7 kap. 18 c § 1 miljöbalken. Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att åtgärden att förse den relativt enkla byggnaden med belysning skulle verka privatiserande på

byggnaden och dess omgivning och att den därmed negativt påverkar den allemansrättsliga tillgången till strandområdet. Det finns därmed inte skäl att ge dispens för belysningen.

När det gäller den redan uppförda träaltanen finns det inte skäl att ifrågasätta E.E.s uppgift om att det tidigare funnits någon form av stenläggning på marken på eller i närheten av den plats där träaltanen nu har placerats. Träaltanen, som är försedd med räcken, förefaller dock enligt vad som framgår av ingivna fotografier vara större än den tidigare stenlagda uteplatsen och ha en utformning som ger en betydligt mer privatiserande effekt än stenläggningen. Åtgärden påverkar därmed allmänhetens tillgång till strandområdet negativt och dispens kan därför inte ges.

Sammanfattningsvis finner Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns särskilda skäl för dispens från strandskyddet för nu aktuella åtgärder. En prövning enligt 7 kap. 25 § miljöbalken leder inte till någon annan bedömning. E.E.s överklagande ska därför avslås.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-08-28
meddelad i
Nacka

Mål nr M 2012-19

PARTER

Klagande

E.E.

Ombud: Advokaten M.H.

Motpart

1. Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommun
2. Länsstyrelsen i Uppsala län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut den 4 mars 2019 i ärende nr 526-5152-2018, se bilaga 1

SAKEN

Strandskyddsdispens på fastigheten XX i Knivsta kommun _____

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommun (nämnden) beslutade den 19 juni 2018 att ge E.E. strandskyddsdispens för rivning av befintligt hus, uppförande av nytt hus och garage samt ytterligare ett antal åtgärder på fastigheten XX. Det beslutades att hela fastigheten skulle utgöra tomtplats. Länsstyrelsen i Uppsala län, som tagit upp ärendet till prövning, beslutade den 4 mars 2019 att upphäva nämndens beslut om strandskyddsdispens för anläggande av trailerramp, uppförande av träaltan och belysning på befintlig strandstuga. Vidare ändrade länsstyrelsen tomtplatsavgränsningen till ett mindre område enligt en till beslutet bifogad karta. E.E. har överklagat länsstyrelsens beslut i dessa delar till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

E.E. har yrkat att domstolen ska fastställa nämndens beslut avseende såväl strandskyddsdispens som tomtplatsavgränsning. Inledningsvis har han också yrkat att ärendet ska återförvisas till länsstyrelsen för förnyad handläggning. Till stöd för sin talan har han anfört i huvudsak följande.

Byggnader och anläggningar på fastigheten har tillkommit och etablerats före det att strandskyddsreglerna trädde i kraft och hela fastigheten har sedan 1940-talet vårdats och använts som bostadstomt, bl.a. genom slyborttagning, gräsklippning och gallring av träd.

Hur stor en tomtplats ska anses vara beror helt på förhållandena i det enskilda fallet. Vad som utgör hemfridszon utgår från hur fastigheten redan är exploaterad och huruvida den har ianspråktagits på ett sätt som gör att markägaren har ett berättigat intresse av att få använda denna som en privat sfär, vilken typ av byggnader och anläggningar det är fråga om m.m. Det staket som omgärdar fastigheten är lagligen etablerat sedan 1940-talet och utgör en avgränsning som innebär att marken innanför inte är allemansrättsligt tillgänglig. Bostadshuset ligger på fastighetens högsta punkt och det är därifrån i princip helt fri sikt över hela fastigheten.

Landområdet mellan bostadshuset och vattenlinjen är ianspråktaget genom trappa, altan och brygga.

En inskränkning i en enskilds rätt får inte gå längre än vad som krävs för att syftet med strandskyddet ska tillgodoses. Länsstyrelsens beslut om tomtplatsavgränsning innebär att ett stort område som ostridigt redan är ianspråktaget och privat inte skulle ingå i bostadshusets hemfridszon vilket strider mot 7 kap. 25 § miljöbalken. Liksom nämnden har funnit utgör hela fastigheten privat tomtmark och hemfridszon.

Bl.a. till följd av länsstyrelsens felaktiga tomtplatsavgränsning har länsstyrelsen även kommit till en felaktig slutsats i fråga om strandskyddsdispens. Det område där trailerrampen ska anläggas är inte tillgängligt för allmänheten. Trailerrampen har inte någon påverkan på djur- och växtlivet. Särskilda skäl för dispens föreligger för att området dels redan är ianspråktaget, dels behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet.

Vad gäller träaltan avser ansökan strandskyddsdispens i efterhand för ersättande av befintlig stensatt altan som funnits på platsen sedan 1940-talet. Området som dispensen avser är otvivelaktigt redan ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. En förändring av material har ingen påverkan på allmänhetens tillgång till strandområdet och utökar inte det område som sedan lång tid redan är privatiserat.

Belysning på strandstugan behövs av såväl praktiska skäl som säkerhetsskäl. Strandstugan är redan etablerad varför dispens för belysningen avser ett område som är ianspråktaget och saknar betydelse för strandskyddets syften. Särskilda skäl för dispens föreligger.

Länsstyrelsens beslut är baserat på felaktigt underlag så som dokumentation och foton i form av otydliga kopior samt att syn på platsen har företagits när marken var belagd med knädjup snö. Detta innebär att länsstyrelsen omöjligen kunnat få

nödvändig kunskap och därmed borde litat till den bedömning som nämnden gjort. Vidare har kommunikering inte skett och han har därmed inte fått möjlighet att yttra sig och tillhandahålla tydligare dokumentation i ärendet.

E.E. har gett in kartor och fotografier till stöd för sin talan.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 27 maj 2019 avslagit ett yrkande om syn på stället.

Länsstyrelsens handläggning

Länsstyrelsen har i sitt beslut om att pröva strandskyddsdispensen begärt in kompletteringar från nämnden. Nämnden har efterkommit begäran och gett in handlingar som har utgjort underlag för dess beslut. Nämnden har också något utvecklat sitt ställningstagande angående tomtplatsavgränsningen. Domstolen anser inte att innehållet i de av nämnden till länsstyrelsen ingivna handlingarna har varit sådant att det har funnits någon skyldighet för länsstyrelsen att bereda E.E. tillfälle att yttra sig över dem. Inte heller i övrigt har det framkommit något handläggningsfel hos länsstyrelsen.

Prövning i sak

Länsstyrelsen har efter besök på platsen bedömt att hela fastigheten inte kan anses vara privatiserad på ett sätt som gör att den i dess helhet får tas i anspråk som tomt. Den tillgängliga utredningen, bl.a. i form av fotografier, föranleder inte domstolen att göra någon annan bedömning. Den av länsstyrelsen beslutade tomtplatsavgränsningen framstår som rimlig.

Med utgångspunkt i ställningstagandet angående tomtplatsen och den restriktivitet som enligt rättspraxis råder för beviljande av strandskyddsdispens instämmer domstolen även i länsstyrelsens överväganden när det gäller dispens för trailerramp, träaltan och belysning på strandstuga. Vad särskilt gäller altanen finns det inget i utredningen som tyder på att det sedan tidigare har funnits en annan altan av samma

omfattning på platsen. Vad E.E. anfört i övrigt, bl.a. om proportionalitet, föranleder inte domstolen att i någon del ändra länsstyrelsens beslut. Överklagandet ska således avslås i dess helhet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 18 september 2019. Prövningstillstånd krävs.

Magnus Hjort

Ulrika Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Magnus Hjort och tekniska rådet Ulrika Haapaniemi. Föredragande har varit tingsnotarien Anna Cederlund.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

DOMSBILAGA B

